

Avdeling for forskning og utviklingsarbeid

Deres ref.:
Vår ref.: 2011/2317 HSA003/401
Dato: 23.11.2012

Høringsvar fra HSL-fakultetet - "Langs lange spor"

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL) takker for muligheten til å komme med innspill til Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning.

Utvalgets innstilling er et viktig innspill for det videre arbeidet med å utvikle tilbud og aktivitet innenfor samisk forskning og høyere utdanning gjennom å presentere en status, peke på framtidige behov som bør oppfylles, og en presisering av relevante tiltak. HSL-fakultetet mener utvalget fortjener ros for det arbeidet som er gjort, hvor blant annet omfattende institusjonsbesøk er en del av materialet. Utvalgets innstilling favner vidt tematisk og forslagene omfatter et relativt stort antall institusjoner. Det er derfor vanskelig for fakultetet å kommentere alle sider ved innstillingen. Vi avgrensner oss derfor til noen områder.

Overordnede vurderinger

Vi er enig med utvalget at det er oppnådd svært mye innen samisk forskning de siste tiårene. Universitetet i Tromsø har hatt en særlig viktig rolle i dette arbeidet, og det framgår av utvalgets innstilling at universitetet er en helt sentral institusjon for å framskaffe og formidle kunnskap om samiske forhold (selv om tabell 4.1 på side 61 tilslører noe av dette gjennom oppsplitting på instituttnivå). I tillegg til å ekspandere på områder hvor samisk forskning tradisjonelt har stått sentralt har det skjedd en utvikling til nye fagområder og som involverer flere forskere. Slik sett mener vi samisk forskning har et bredere fundament enn tidligere, og at det er godt grunnlag for å utvikle dette videre, både som et separat forskningsfelt og som et tema på andre forskningsområder. Tilsvarende gjør de framtidige kunnskapsbehovene i samiske samfunn at det er viktig å sikre at samiske perspektiver og kunnskap om samiske forhold inngår i et bredt spekter av utdanninger.

Utvalgets arbeid har et klart fokus på norske forhold, men vi er samtidig positiv til at det nordiske fokuset trekkes fram i ulike sammenhenger. Etter vår mening vil samisk forskning og høyere utdanning tjene på at dette får en enda mer framtrekkende rolle. På utdanningssida vil det være mulig å sikre et bredere studentgrunnlag og ikke minst bruke ulike fagmiljø til å utvikle utdanningstilbud i for eksempel samisk språk. Teknologisk er dette mulig, og et tettere og mer forpliktende samarbeid ville gi større mulighet til å sikre grunnlaget for ulike samiske språk. På forskningssida kan samiske programmer fra forskningsråd i Norge, Sverige og Finland med parallelle utlysninger gi mulighet til å utvikle forskningssamarbeid og felles kunnskap på utvalgte områder. Det vil ikke minst forplikte institusjonene til et tettere samarbeid, slik Norges forskningsråd ønsker for EU og Russland.

Innstillingen har et tydelig ståsted i forskning og høyere utdanning som grunnlag for samisk samfunnsbygging, og hvordan en ytterligere satsing kan bidra til videre utvikling i tråd med de folkerettslige forpliktelser Norge har overfor det samiske folk. For å få dette til lanseres det sentrale forskningsområder, og det pekes på hvordan manglende samarbeid mellom institusjoner hemmer arbeidet med å styrke samisk forskning og høyere utdanning. Det trekkes også fram at Norge kan ha en viktig rolle internasjonalt som følge av at samene er relativt god organisert, og fordi forskningsmiljøene i Norge har god kontakt med forskningsgrupper i andre land.

Vi savner imidlertid at utvalget hadde vært tydeligere i å formulere en ambisjon om at samisk forskning i Norge skal utvikle spissede miljøer som skal ha mulighet til å konkurrere om forskningsmidler internasjonalt. Gjennom dette vil de ikke bare framstå som relevante partnere for utenlandske miljøer, men vil løfte fram urfolksperspektivet – og det samiske – som et viktig forskningsområde som bidrar med viktig innsikt også utenfor det samiske samfunn. Lykkes man i dette vil samisk forskning, som en del av urfolksforskningen, for eksempel kunne inngå som en del av den omfattende forskningen på minoriteters rolle i moderne samfunn. Etter vår oppfatning ville dette bidratt til et ytterligere legitimitetsgrunnlag, spesielt i forskningssamfunnet, for forskning på samiske forhold.

Dels i sammenheng med punktet ovenfor savner vi en diskusjon av hvordan endringer i forskningens rammebetingelser vil medføre andre utfordringer for videreutvikling av samisk forskning og høyere utdanning. På forskningssida er en markant tendens kravet til forskningsmiljø og samarbeid i forskningsgrupper for tildeling av forskningsmidler. Dette gjelder i Norges forskningsråd, men ikke i minst i EU hvor en større del av norske forskningsmidler blir kanalisert. En tydelig økning i samisk forskning forutsetter at fagmiljø er i stand til å konkurrere på slike arenaer. Dette vil i tillegg være viktig for en ytterligere satsing internt ved institusjonene. Når den samiske forskningen har lyktes ved Universitetet i Tromsø har det dels sammenheng med strategier og bruk av øremerkede midler, men også fordi forskning av høy kvalitet har gjort det mulig å konkurrere om interne midler.

Kapittel 5 Sentrale samiske forskningstemaer og videre behov for samisk forskning:

Fakultetet ser de skisserte områdene som viktige, våre fagmiljø bidrar allerede med forskning innen de fleste av disse. Fakultetet stiller seg positiv til videre forskning på skisserte områder.

I tillegg vil vi trekke fram behovet for grunnforskning innen samisk forskning, også utenfor de områder som nevnes i rapporten. Fakultetet ser det som viktig at det også finnes frie forskningsmidler innen samisk forskning.

Fakultetet støtter forslaget om at det legges vekt på rekrutteringstiltak (personlig postdoktorstipend og stipendiatstillinger inkludert i forskerprosjekter) hvis et nytt samisk program i Forskningsrådet etableres. Mange etablerte forskere innenfor samisk forskning nærmer seg pensjonsalderen og vi ser viktigheten av at yngre forskere gis muligheten til å etablere seg/kvalifisere seg innen dette forskningsfeltet. HSL-fakultetet vil samtidig understreke at dette ikke kan være et ansvar for forskningsrådet alene, og at også institusjonene må ta ansvar for å opprettholde faglig aktivitet gjennom tilsetting av en ny generasjon forskere.

Kapittel 6 Styrking av samisk språk:

Vår erfaring tilsier at samiskspråklig forskning er viktig, både for fagutviklingen og språkutviklingen. Fakultetet støtter derfor forslaget om at *Samisk vitenskapelig tidsskrift* sikres langsiktig, stabil finansiering.

Fakultetet og Institutt for språkvitenskap (IS) tar til etterretning oppfordringen om å arbeide videre med planene om et mastergradsprogram i samisk som fremmedspråk. Samtidig må det understrekes at opprettingen av nye studier alltid må ses i sammenheng med tilgjengelige ressurser. Studier må derfor fortløpende vurderes ut fra antall studenter. For tiden jobber Institutt for språkvitenskap med disse studietilbudene i samisk (utover de ordinære tilbudene):

- IS jobber nå med å utarbeide et masterstudium i samisk som fremmedspråk med e-læring (bruk av språkteknologi) innenfor lærerutdanningen for 5.–10. trinn. Ønsket oppstart er høsten 2013. Denne etableringen vil medføre nedleggelse av bachelorgradsstudium i samisk som fremmedspråk, men IS vil videreføre et tilbud i samisk som fremmedspråk på begynnernivå for andre enn lærerstudenter.

- Høst 2012 startet IS et deltidstilbud i sørsamisk på 30 studiepoeng i samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag. Dette for å gi et påbyggingsstudium for høgskolens studenter som allerede har 60 studiepoeng i sørsamisk, og som skal kvalifisere til mastergradsstudier i samisk språk og litteratur ved UiT. Per dags dato er dette ikke et permanent tilbud.

Kapittel 8 Doktorgradsprogram ved Samisk høgskole

Fakultetet ser at det kan være grunner til å fravike kravet om antall studenter knyttet til et doktorgradsprogram. På den måten kan Samisk høgskole etablere et doktorgradsprogram og ivareta sitt ansvar for å utvikle samisk språk. Rekrutteringen til doktorgradsstudier i samisk språk er og vil være begrenset, også ved Universitetet i Tromsø. Det er heller ikke lett å rekruttere personell til faglige stillinger i samisk språk. Gitt denne situasjonen må det sentrale siktemålet derfor være at de institusjoner som gir slik utdanning samarbeider slik at det kan etableres et best mulig studiemiljø og at det er robuste fagmiljø som står bak utdanning på doktorgradsnivå. Her vil nordisk samarbeid ha stor betydning.

Kapittel 9 Samarbeidsordninger

Utvalget legger vekt på utvikling av samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene, og følger blant annet opp med et forslag om å etablere et samordningsråd. I tillegg legges det vekt på videreføring av SAK-arbeidet, som blant annet er nedfelt i lærerutdanning. Fakultetet ser at slikt arbeid kan ha noe for seg. Basert på vår deltakelse i flere SAK-prosesser (humaniora nasjonalt, lærerutdanning region 6 og 7, Troms og Finnmark) og fra nasjonale organer i universitets- og høgskolerådet ser vi også begrensninger. Det er arbeidskrevende å få til samarbeid, og enda mer utfordrende å utvikle arbeidsdeling og konsentrasjon. Dette gjelder ikke minst når flere institusjoner involveres. Vi mener det er lettere når to institusjoner samarbeider, i situasjoner hvor det er tydelig for deltakerne hva de får igjen gjennom samarbeidet, og når samarbeidet kan koples til pågående interne prosesser ved den enkelte institusjon. For at samarbeid skal gi resultater krever det at representanter for deltakerne har en klar endringsvilje og ønsker å bruke samarbeidet for å oppnå forandring.

Sammenlignet med forslaget fra utvalget vil vi framheve at det også kan oppnås gode resultater gjennom å utvikle samarbeid mellom forskere. Disse fungerer ofte godt, og gjennom fleksible samarbeidsordninger bidrar de til utvikling og gjennomføring av forskningsprosjekter. Bruk av relativt små beløp for etablering av arenaer for dialog og utvikling av nettverk kan være en enkel måte for å få dette til.

Vennlig hilsen

Hans-Kristian Hernes
prodekan forskning

Helen Sagerup
seksjonsleder